

Netwerkleren is onmisbaar voor de docent

Netwerkleren als vorm van informeel leren is een krachtige werkwijze voor docentprofessionalisering, zo blijkt uit onderzoek dat is uitgevoerd bij het ROC Da Vinci College, afdeling Welzijn. Met behulp van netwerkleren worden dagelijkse vraagstukken opgelost. Dit gebeurt vaak ongemerkt en onopgemerkt. Tijdsgebrek en werkdruk zijn belemmerende factoren voor het netwerkleren, waardoor het karakter ervan vluchtig blijft en taaie problemen blijven liggen.

Hanneke Krabbe

Docentprofessionalisering valt uiteen in drie vormen van leren: formeel, non-formeel en informeel (zie schema). Er is sprake van formeel leren als leren wettelijk gereguleerd is, voldoet aan afgesproken inhoud en kwaliteitseisen en afgesloten wordt met een landelijk erkend kwalificatiebewijs (diploma of certificaat). Leren is non-formeel leren als het leren intentioneel en georganiseerd is en afgesloten wordt met een inhoudelijk bewijs van bekwaamheid. Informeel leren is leren dat direct voortvloeit uit de dagelijkse praktijk, dat niet-intentioneel en niet-georganiseerd plaatsvindt.

Organisaties zetten vaak in op (non)formeel leren, terwijl informele vormen van leren daarvoor juist een belangrijke stimulans zijn (Vermeulen, Klaijssens & Martens, 2011). Verder is bekend dat het rendement van (non)formeel leren laag is, namelijk tien tot twintig procent (Botke en De Laat, 2013).

Ook binnen het Da Vinci College ligt de nadruk op (non)formele vormen van professionalisering en lijkt informeel leren niet in beeld. Dit onderzoek wil daarom praktijken van informeel leren binnen Da Vinci voor het voetlicht brengen.

Netwerkleren

De oorsprong van het netwerkleren ligt in het begrip 'Community of Practice' (CoP) dat door Wenger en Lave bedacht is. Mensen gebruiken hun sociale omgeving om antwoord te vinden op leervragen. De Laat (2012, 2013) stelt dat netwerkleren

een activiteit is die gericht is op het betrekken van reacties uit je omgeving bij het oplossen van vraagstukken. Mensen uit het sociale netwerk worden gebruikt om antwoord te vinden op vragen of om kennis en ervaring te delen, al dan niet ondersteund door technologie.

Netwerkleren kent verschillende fasen. Van spontane, vluchtige ontmoetingen kan het zich ontwikkelen tot een stabiel leernetwerk waarin enige formalisatie en structuur is aangebracht. Ofschoon netwerkleren geen hiërarchische structuur kent, zijn er wel verschillende rollen die door één of verschillende personen uitgevoerd kunnen worden. Er is een coördinator (de technische voorzitter), een inspirator (de creatieve geest) en de creator (degenen die de opbrengsten concretiseert). Netwerkleren is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Er is sprake van een sociaal contract met gedeelde verantwoordelijkheid en gezamenlijke bijdrage in het leerproces.

Het onderzoek

Achtzestig docenten en twee domeinleiders van de afdeling Welzijn zijn bij het onderzoek betrokken. Netwerkleren is onderzocht via zelfrapportages, participerende observaties en een half gestructureerd interview met de domeinleiders. Hierbij is in kaart gebracht welke netwerken er zijn, met welke frequentie netwerkleren plaatsvindt, wat de inhoud en vorm ervan is, op welke manier invulling gegeven wordt aan de rollen, in welke fasen netwerkleren zich bevindt en hoe netwerkleren zich verhoudt tot (non)formeel leren.

Figuur 1 professionaliseringsvormen

Dé weg naar een oplossing voor dagelijkse vraagstukken

Netwerkleren heeft een basaal, ad hoc karakter. Docenten voeren gesprekken, whatsappen, bellen, mailen, gebruiken LinkedIn en blogs. Ze betrekken interne collega's (directe en indirecte), maar ook mensen buiten de school uit professionele en persoonlijke netwerken. De geïdentificeerde leernetwerken zijn niet statisch, ze hebben wisselende samenstellingen en ontstaan vanuit zowel formele als informele leersituaties.

Netwerkleren gebeurt doorlopend; vanaf het begin tot na de werkdag. Hierbij wordt van elke gelegenheid gebruik gemaakt. Docenten vragen bijvoorbeeld advies over de begeleiding van studenten of over studentbeoordelingen. De inhoud is gebaseerd op het (snel) oplossen van dagelijkse vraagstukken.

Netwerkleren is terug te voeren op vijf verschillende thema's:

1. de docent als mens, hierbij worden privé zaken besproken;
2. de onderwijsinhoud en/of de vakinhoud;
3. korte vragen, bijvoorbeeld over waar je iets kunt vinden;
4. beoordelen van studenten bij zowel formatieve als summatieve toetsing;
5. begeleiden van studenten.

Taaie vraagstukken zoals werkdruk, omgaan met veranderingen zijn tijdens het onderzoek niet als inhoud naar voren gekomen. Netwerkleren is de belangrijkste vorm van leren bij

Figuur 2 inhoud van netwerkleren

In deze rubriek komen docenten aan het woord die een masteropleiding volgen en als onderdeel daarvan onderzoek doen. Onderzoek is bij uitstek een middel om vraagstukken in de eigen onderzoekspraktijk eens van een andere kant te bekijken of beter te onderbouwen. De auteurs geven een impressie van hun onderzoeksresultaten en laten zo tegelijkertijd zien welke prangende vragen er leven onder mbo-docenten. De selectie van onderzoeken staat onder supervisie van Elly de Bruijn, lector Beroepsonderwijs, Hogeschool Utrecht en bijzonder hoogleraar Pedagogisch-didactische vormgeving van beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en levenslang leren, Universiteit Utrecht. Zij begeleidt hen bij het schrijven. De eindredactie berust bij het vakblad Profiel.

Informatie: elly.debruijn@hu.nl en

ben.claessens@profielproducties.nl

het overgrote deel van de docenten. De docenten en domeinleiders zien het (non)formele leren daarnaast als wenselijk en noodzakelijk zo lang het aansluit bij de eigen leerbehoefte of vraag.

Toekomst

Docenten gebruiken netwerkleren als manier om te professionaliseren. Het gaat daarbij vooral om dagelijkse, niet te diepgaande kwesties. Taaie vraagstukken lijken minder aan de orde. Werken aan dergelijke taaie vraagstukken vraagt meer structuur met een inbedding in de organisatie, een leeragenda, en een sociaal contract waarop betrokkenen zich vastleggen. Tijdsgebrek en werkdruk zijn belemmerend voor netwerkleren.

Netwerkleren draagt on(op)gemerkt bij aan docentprofessionalisering. Er is echter voor zowel docenten als leidinggevers nog veel werk te verzetten om netwerkleren uit te bouwen tot een stabiele vorm die ook een bijdrage kan leveren aan het oplossen van taaie praktijkvraagstukken.

De auteur is werkzaam bij Da Vinci College, afdeling Welzijn als onderwijsontwikkelaar en volgt de Master Leren en Innoveren / Hogeschool Rotterdam.

Bronnen

- > Botke, J. & De Laat, B. (2013). Het rendement van informeel leren zichtbaar maken. *Tijdschrift voor ontwikkeling in organisaties*, 4 70-74.
- > De Laat, M. (2012). *Enabling professional development networks: how connected are you? Inaugurele rede Maarten de Laat*. Heerlen: Open Universiteit.
- > De Laat, M. (2013). Professionele ontwikkeling zichtbaar maken. In De Kruijff, R., De Laat, M., Simons, R.J. en Zuylen, J. (red.) *Netwerkleren: De stille kracht achter een leven lang professionaliseren*. Tilburg: Meseo Consult.
- > Vermeulen, M., Klaijisen, A. & Martens, R. (2011). *De lerende leraar. Docentprofessionalisering in de praktijk*. Heerlen: Ruud de Moor Centrum – Open Universiteit.